

אלג'יריה

באלג'יריה נמשכו בשנת 2010 ההפרות הנרחבות של זכויות האדם. בשנת 1992 הוכרז במדינה מצב חירום, ובשנת 1993 הוצא צו המחדש את ההכרזה לתקופה בלתי מוגבלת. מצב החירום הכשיר את הקרקע להגבלות נרחבות על חופש הביטוי, ההתאגדות וההתאספות. הרשויות הצדיקו את חידוש מצב החירום בטענה שהדבר חיוני לצורך המאבק בטרור.

אנשי כוחות הביטחון וארגונים חמושים המשיכו ליהנות מפטור נרחב מעונש על מעשי זוועה שביצעו במהלך העימות הפנימי האלים בשנות התשעים. המדינה הציעה פיצויים למשפחותיהם של אנשים שהועלמו בכפייה בשנות התשעים, אך נמנעו ממתן תשובות בנוגע לגורלם. ארגונים חמושים המשיכו לבצע התקפות קטלניות, ואלה כוונו בעיקר נגד כוחות הביטחון, אם כי בהיקף מצומצם יותר לעומת השנים הקודמות.

חופש הביטוי וההתאספות

המדינה חולשת על אמצעי התקשורת המשודרים, המספקים שידורי טלוויזיה חיים מדיונים פרלמנטאריים אך אינם משדרים כמעט שום סיקור ביקורתי של מדיניות הממשלה. עיתונים בבעלות פרטית נהנים מטווח פעולה רחב יותר, אך חוקי עיתונות דכאניים ותלות בהכנסות מפרסום של המגזר הציבורי מגבילים את החופש שלהם לבקר את הממשלה ואת הצבא.

התביעה מעמידה לדין ללא הרף עיתונאים ותובעת פרסומים עצמאיים בגין השמצה והעלבת אנשי ציבור. בתי משפט מהערכאה הראשונה גוזרים עליהם לעתים עונשי מאסר ומשיתים עליהם קנסות כבדים, ואלה מבוטלים או מושעים לעתים קרובות בידי בתי דין לערעורים.

עם העיתונאים שנכלאו בשנים האחרונות נמנה ראבא למושי, כתב היומון הערבי המקומי א-נהאר בטבסה. אף כי רוב העיתונאים שנעצרו שוחררו על-תנאי בהמתנה למשפטם, למושי נכלא מרגע מעצרו ועד שסיים לרצות את עונשו, שישה חודשים לאחר מכן. ב-14 ביולי 2009 הרשיע אותו בית משפט של הערכאה הראשונה בהשמצה ובהעלבת מוסדות המדינה, בעיקר בגין מכתב אישי שהפנה בשנת 2006 לנשיא עבד אל-עזיז בוטפליקה. מפרטי המקרה עולה כי העמדתו לדין וכליאתו נבעו ממניעים פוליטיים.

במחצית הראשונה של שנת 2010 נגזרו עונשי מאסר על שני עיתונאים לפחות בגין השמצה, אך השניים נותרו חופשיים עד לסיום הדיון בערעורם. ב-13 במאי דן בית משפט בעיר מוסתר'אנס את בלקאסם בלחמידאש, מנהל העיתון היומי "רפלקסיון" בשפה הצרפתית ואחד מכתבי, לשישה חודשי מאסר בגין סיקור מכתב שבו איש עסקים האשים ראש עירייה בכך שביקש ממנו שוחד. בית משפט בעיירה עין בוסוף שבמחוז אל-מדיה גזר על סאלח סוואעדי מהיומון המוביל באלג'יריה בשפה הערבית "אל-חיבר" שישה חודשי מאסר בגין השמצתו של מנהל בית חולים מקומי, אף שמאמריו התפרסמו לפני שהמנהל נכנס לתפקידו וחרף העובדה ששמו לא הוזכר בהם.

צו שהוצא בשנת 2000 ואשר אוסר על קיומן של הפגנות בבירה אלג'יר נותר בתוקפו גם בשנת 2010. עם זאת, הארגון "אס-או-אס נעלמים/ות", המורכב מקרובי משפחתם של אנשים שהועלמו בכפייה, ערך כמעט בכל יום רביעי מאז שנת 1998, למרות הטרדות מזדמנות מצד המשטרה, משמרות מחאה מצומצמות מול מטה מועצת זכויות האדם של המדינה באלג'יר. בחודש אוגוסט פיזרה המשטרה את ההתאספות ועצרה למשך פרק זמן קצר את המפגינים, שדרשו מן המדינה לספק להם מידע בנוגע לגורלם של אנשים שכוחות הביטחון של המדינה חטפו בשנות התשעים ואשר מאז לא נודעו עקבותיהם.

הרשויות דורשות מארגונים לקבל אישורים מהמושל המקומי בטרם יקיימו מפגשים פומביים בתוך מבנים, ולעתים מזדמנות אוסרות על קיום מפגשים המאורגנים בידי ארגונים לזכויות האדם או ארגונים למען זכויות הקבילים באלג'יריה. הרשויות סירבו לאפשר לליגה האלג'ירית להגנה על זכויות האדם לקיים את הקונגרס הלאומי שלה ב-25 וב-26 במאסר באתר פומבי בפרבר של הבירה אלג'יר. רשויות מחוז אלג'יר הודיעו על הסירוב ערב קיומו של הקונגרס, אף שהליגה

הגישה בקשה בעניין חודש קודם לכן. הליגה העבירה את הקונגרס שלה ל"מזון דה סנדיקה" (בית האיגודים) בבאש ג'ראח, שהוא אתר בבעלות פרטית. חודשיים לאחר מכן, סגרו הרשויות אולם זה, אחד המעטים בבירה שבהם עלה בידי ארגוני חברה אזרחית השנויים במחלוקת לקיים מפגשים.

ב-23 ביולי פיזרה המשטרה סמינר לזכויות האדם בעיר תיזי-ווזו שאורגנה בידי הקונגרס האימאזיעי (בֶּרְבֶּרִי) העולמי בשיתוף עם שני ארגונים אימאזיעיים מקומיים. שוטרים נכנסו לאולם הכינוס, החרימו חומרים, תשאלו אנשים שנכחו בו, וגירשו מהמדינה שני משתתפים צרפתים. הרשויות לא סיפקו הסבר למעשיהן.

הרשויות שוללות לעתים מזומנות אשרות כניסה מעיתונאים ומעובדי ארגונים לזכויות האדם. ב-2 באוקטובר 2010 סירבה שגרירות אלג'יריה בווינגטון להנפיק לארגון Human Rights Watch אשרות לצורך עריכת מחקר כללי, והסבירה כי הארגון רשאי לבקר רק במחנות הפליטים המנוהלים בידי חזית "פוליסריו" בסמוך לעיר תַנְדוּף. תשובה דומה קיבל בשנת 2010 גם ארגון אמנסטי אינטרנשיונל. ב-22 בספטמבר גירשו הרשויות שני עיתונאים העובדים בשבועון המרוקני "א-סהראא אל-אוסבועייה".

חופש הדת

חוקת אלג'יריה קובעת כי האסלאם הוא דת המדינה וכי הנשיא יהיה מוסלמי. חוקי אלג'יריה מגדירים כפשע פלילי את מעשיהם של לא-מוסלמים המעבירים מוסלמים על דתם, אך לא אוסרים על ההפך מכך. החוקים במדינה אף אוסרים על אנשים שאינם מוסלמים להתאסף לצורך פולחן דתי בכל מקום שלא אושר לכך על-ידי המדינה. בפועל, הרשויות מרשות לקבוצות פרוטסטנטיות באלג'יריה להשתמש במבנים לצורך פולחן רק במקרים נדירים, ובכך הן חושפות את המאמינים לסכנת העמדה לדין. בבית משפט בעיר אל-ארבעאא נאית יראתין שבמחוז תיזי ווזו מתקיים משפטם של מחמוד יאהו ושלושה נוצרים נוספים המואשמים ב"קיום טקסים דתיים ללא אישור". נכון למועד כתיבת שורות אלה, המשפט טרם הסתיים. ב-22 ביוני הרשיע בית משפט לערעורים בעיר ג'יגיל נוצרי בשם עבד אל-חמיד בועמאמה מאל-גרארמייה שבמחוז מילה בניסיון להעביר מוסלמים על דתם, וגזר עליו שנת מאסר על תנאי.

פטור מעונש על הפרות שבוצעו בעבר

למעלה מ-100,000 מאזרחי אלג'יריה נהרגו במהלך הסכסוך הפוליטי של שנות התשעים. אלפי אנשים נוספים "הועלמו" בידי כוחות הביטחון או נחטפו בידי ארגונים חמושים שנלחמו בממשלה, ומעולם לא נמצאו. חוק בדבר שלום ופיוס לאומי משנת 2006 מספק מסגרת חוקית להתמשכות הפטור מעונש שממנו נהנים אנשים שביצעו מעשי זוועה במהלך תקופה זו. החוק מעניק חנינה לאנשי כוחות הביטחון על מעשים שביצעו בשם המאבק בטרור ולחברים בארגונים חמושים שלא הואשמו במעורבות במעשים האכזריים ביותר.

החוק מבטיח פיצויים למשפחותיהם של אנשים ש"הועלמו" אך קובע בה בעת כי השמצתם של מוסדות המדינה או של כוחות הביטחון בגין הדרך שבה התנהלו במהלך הסכסוך הפוליטי מהווה עברה פלילית.

ארגונים המייצגים את משפחותיהם של אנשים ש"הועלמו" ביקרו את המדינה על כך שהיא נמנעת ממתן דיווח מפורט על גורלם של קרובי משפחתם הנעדרים.

במקרה אחד, שראשיתו במאבק הפוליטי של שנות התשעים, מוחזקים מאליכ מג'ונון ועבד אל-קאדר א-שינווי במעצר לקראת משפטם מאז שנת 1999, בגין ההתנקשות שבוצעה שנה קודם לכן בלוואס מעטוב, זמר ופעיל קבילי. שני הגברים טוענים לחפותם ואומרים כי עונו במהלך כליאתם וכי נמנעה מהם תקשורת עם החוץ. אחת עשרה שנים לאחר מעצמם הם טרם הועמדו לדין.

בשנת 2004 ערכה אלג'יריה תיקונים בדיני העונשין שלה כדי להגדיר עינויים כפשע מפורש. הוועד הבינלאומי של הצלב האדום מבקר באורח סדיר בבתי כלא רגילים באלג'יריה, אך לא במתקני כליאה המנוהלים בידי מחלקת המידע והביטחון, סוכנות ביטחון רבת עוצמה המהווה חלק מן הצבא.

במהלך שנת 2010 הטילו בתי המשפט באלג'יריה עונשי מוות על נאשמים, חלקם במקרים הקשורים בטרור ורובם במשפטים שהתנהלו שלא בפני הנאשמים. מאז שנת 1993 משעה אלג'יריה בפועל את ביצוען של הוצאת להורג.

טרור והמאבק בטרור

בהשוואה לאמצע שנות התשעים חלה ירידה דרמטית במספר התקפותיהם של חמושים, אך ארגון אל-קאעידה במגרב המוסלמי ממשיך לבצע התקפות קטלניות המכוונות בעיקר, אך לא באורח בלעדי, נגד מטרות צבאיות ומשטרתיות. ב-25 ביוני ירו חמושים, שכלי התקשורת באלג'יריה קשרו בינם לבין ארגוני טרור, במסיבת חתונה שנערכה במחוז המזרחי של טבסה והרגו את החתן, חייל צעיר וארבעה אורחים.

בחודש יולי החזירה ממשלת ארה"ב לראשונה לאלג'יריה עציר אזרח המדינה שהוחזק בכלא גואנטנמו ואשר התנגד להחזרתו לארץ מוצאו משום שחשש מרדיפה. הממשל בארה"ב אמר כי אלג'יריה העניקה "ערובות דיפלומטיות" לכך שעבד אל-עזיז נאגי יזכה ליחס אנושי. זמן קצר לאחר הגיעו הופיע נאגי, בדומה לאנשים אחרים שהוחזרו מכלא גואנטנמו, בפני שופט חוקר כדי להגיב על האשמתו בחברות בארגון טרור בחו"ל, ושחרר עד למשפטו, המתנהל בעת כתיבת שורות אלה. ב-4 בנובמבר זיכה בית משפט באלג'יר את סופיאן הדארבאש, שהוחזר מוקדם יותר מגואנטנמו, ואשר הועמד לדין בהאשמות דומות. נכון למועד כתיבת שורות אלה מוחזקים עדיין בגואנטנמו שמונה עצירים אלג'ירים, שחמישה מהם לפחות מתנגדים על-פי דיווחים להחזרתם לאלג'יריה.

גורמי מפתח בינלאומיים

בשנת 2010 סירבה אלג'יריה להזמין לתחומה חמישה גורמים הקשורים בהליכים מיוחדים של מועצת האו"ם לזכויות האדם שביקשו הזמנה כזו, ובכלל זה קבוצת העבודה בנושא היעלמויות כפויות ולא רצוניות והדווחים המיוחדים לנושא עינויים ולנושא זכויות האדם במסגרת המאבק בטרור. אלג'יריה הכריזה כי בשנת 2011 היא פותחת את שעריה בפני שבעה דווחים מיוחדים אחרים, כולל אלה המופקדים על תחום האלימות נגד נשים ועל הזכות לחופש הדעה והביטוי.

מאז שנת 2005 קיים הסכם התאגדות תקף בין אלג'יריה לבין האיחוד האירופי. בחודש יוני חתמו שני הצדדים על הסכם הצפוי להעניק לאלג'יריה סיוע בהיקף של 172 מיליון אירו במהלך השנים 2011-2013. בשנת 2009 הסכימו שני הצדדים להקים תת-וועדה ל"דו-שיח פוליטי, ביטחון וזכויות האדם" במסגרת מועצת ההתאגדות.

לדברי הממשל בארה"ב, אלג'יריה היא "שותפה בולטת במאבק בקיצוניות וברשתות הטרור כגון אל-קאעידה והיא שותפתנו השנייה בגודלה למסחר בעולם הערבי". ארה"ב אינה מספקת כמעט שום סיוע כספי לאלג'יריה, אך היא הלקוחה המובילה ליצוא ממדינה זו, ובעיקר יצוא של גז ונפט. למעט דו"ח המדינה השנתי על התנהלות בתחום זכויות האדם לא אמרה ארה"ב כמעט דבר בפומבי על התנהלותה של אלג'יריה בתחום זה. בביקורה באלג'יריה בחודש נובמבר שיבחה היועצת המיוחדת של מחלקת המדינה ג'ודי היומן את הממשלה על כך שאשררה בחודש דצמבר 2009 את אמנת האו"ם בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות.